

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ» У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Борис Розумний

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук М. О. Ткаченко

Провідною ідеєю новітнього українського державотворення є національна ідея, що спирається на сформовану національну самосвідомість, яка виступає основним суб'єктом здійснення сучасних перетворень і чітко усвідомленим ціннісним орієнтиром та необхідною умовою реалізації національних інтересів. У зв'язку із цим актуалізується потреба в дослідженні сутнісних характеристик національної самосвідомості.

Як засвідчують наукові доробки з різних галузей знань (етнографії, етнології, педагогіки, соціології, філософії), вчені (А. Агаєв, В. Борисов, Ю. Бромлей, П. Гнатенко, Л. Дробіжева, О. Кармін, В. Козлов, П. Кушнер, Г. Старовойтова, Д. Тхоржевський, Г. Шелепов та ін.) презентують специфічні для власних галузей, нерідко суперечливі думки про сутність феномена «національна самосвідомість».

Згідно наукових досліджень сутнісною ознакою людини є здатність до духовного життя та самосвідомості. Самосвідомість – це звернення індивіда на самого себе, самоідентифікація з певною групою. У словниковій літературі національна самосвідомість тлумачиться як «особливий динамічний складник самосвідомості особистості, який включає в себе усвідомлення індивідом своєї національної належності, специфічних рис власної нації, відмінних від інших, її історичного минулого, а також відношення до цінностей, які нація напружувала в процесі свого розвитку».

За М. Боришевським феномен «національна самосвідомість» розглядається як світоглядні орієнтації особистості. Водночас цей феномен вчений відносить також і до її духовної сфери. А. Березін наполягає на тісному взаємозв'язку між етнічною та національною самосвідомістю, що зумовлено ціннісним самовизначенням особистості в соціальному і моральному просторах. А. Баронін вважає що національна самосвідомість є відносно стійкою, усвідомленою, що переживається як неповторна, системою уявлень індивіда про себе як про представника певної нації.

Науковці зауважують, що розвиток національної самосвідомості передбачає появу таких національних почуттів, як почуття любові до своєї Батьківщини, свого народу, національної культури і рідної мови; почуття причетності до долі свого народу, своєї країни; почуття національної гордості; готовності й волі до здійснення національної мети.

Отже, національна самосвідомість – це самоусвідомлення та самооцінювання власного «Я», як представника певної національності, свідомого та активного виразника національних інтересів, невід'ємної частки свого народу, його національного духу і долі.